

*Essays*  
**EBERNEA**

---

**CRIZA LUMII MODERNE**



PREȘA





*Journal*  
**BERNEA**

---

**CRIZA LUMII MODERNE**







# **CUVANT ÎNAINTE DANIEL MAZILU**

---

*pagina 5*



## O CARTE INTERZISĂ PUBLICULUI, DAR CITITĂ CU MARE ATENȚIE DE SECURITATE

Cartea aceasta nu oglindește doar istoria lumii moderne, într-un chip luminos și profund, ci ea însăși are o istorie aparte. Vremurile trecute au făcut-o posibilă iar stăpânii vremurilor au declarat-o imposibilă marelui public. De ce? Un răspuns ni-l dă Ioana Diaconescu, în articolul „Urmărirea lui Ernest Bernea.”<sup>1</sup> Savantul Creștin Ernest Bernea, spune Ioana Diaconescu, deși „a fost încercuit de Securitate timp de 40 de ani,” „a avut puterea să reziste.” Despre ce fel de rezistență este vorba? Despre cea fizică, în lagăre? Și despre aceasta, dar nu numai. Despre cea intelectuală, în laboratorul ideologic<sup>2</sup> din Republica Socialistă România? Și despre aceasta, dar nu numai. Despre cea morală, în fața torturilor și a presiunilor Securității de a deveni turnător? Și despre aceasta, dar nu numai. Regimul comunist - *un autentic ev întunecat* - a beneficiat, totuși, de o sursă limitată de lumină: cea a rațiunii ideologice. În virtutea inconsistenței sale, aceasta a desconsiderat și a căutat să suprime orice altă înțelegere a istoriei, a omului și a vieții în societate. A prețuit „omul nou,” reeducat și înregimentat politic, și a disprețuit orice persoană capabilă să-i străpungă întunericul până la rădăcină.

---

1 Ioana Diaconescu, „Urmărirea lui Ernest Bernea,” România literară, nr. 17/1 Mai 2008, pp. 18-19.

2 Sabrina P. Ramet în Prefața la cartea *Religion and Politics in Post-Communism Romania*, Oxford University Press, 2007, p. XIII, scrisă de Lavinia Stan și Lucian Turcescu, nota cu vădită uimire că „în combaterea sistemelor de valori religioase, se făceau eforturi de reinterpretare a Creștinismului.” Astfel, „Iisus Hristos era înțeles drept un comunist timpuriu, iar Martin Luther drept un precursor al socialismului.” Astfel de răstălmăciri ideologice cu privire la Creștinismul primar găsim și mai recent, la Bob Avakian, în studiul „Comunismo y religión” din *Obrero Revolucionario* #912, 22 de Junio, 1997. Vezi <http://rwor.org>.



În veacul trecut, un astfel de om străvăzător era Românul Ortodox, iubitor de Dumnezeu, de Biserică, de neam și de vrăjmași. Să fi fost oare Ernest Bernea un astfel de om? *Da*. Și aceasta o mărturisesc nu doar prietenii săi, ci chiar și neprietenii lui, securiștii, în dosarele sale de urmărire informativă din intervalul 1948-1988. Viața acestui Român deosebit se definește, așadar, ca o eroică rezistență pe drumul mântuirii în Hristos, Dumnezeu-Omul, departe de religia Omului fără Dumnezeu, care a fost ateismul comunist.<sup>3</sup>

Parcurgând articolul Ioanei Diaconescu, aflăm că, după 1979, Securitatea semnaleză „poziția ostilă orânduirii socialiste” a lui Ernest Bernea și că, în 1984, pe 4 Octombrie, îi face o „percheziție domiciliară.”<sup>4</sup> Locotenent colonel M.V., scriindu-și raportul de percheziție, nota: „Printre lucrările filozofice confiscate enumerăm: „Un fenomen de criză în arta nouă,” „Criza contemporană” și altele cu un conținut necorespunzător recunoscut în declarația dată de Bernea Ernest.”<sup>5</sup> Intuim că multe dintre ideile cărții de față, dacă nu chiar toate, s-au aflat în paginile confiscate. Așadar, Securitatea, prin cenzorii ei, îi citea cu mare atenției pe autorii interziși. Dacă n-ar fi de plâns, am putea surâde. Însă cum s-ar explica această apetență pentru lectura cărților ostile orânduirii? În mod paradoxal, pentru a se menține în postura fariseică de far călăuzitor al societății socialiste, rațiunea ideologică a fost obligată să iasă constant (și riscant<sup>6</sup>) din cadrele sale.

---

3 Bertrand Vergely, *Le silence de Dieu face aux malheurs du monde*, Ed. Presses de la Renaissance, Paris, 2006, p. 97.

4 Documentele securității sugerează că aceste percheziții se desfășurau pe baza consimțământului locatarului, dar acest consimțământ era o formalitate birocratică și fariseică, în condițiile în care, în România socialistă, nu existau nici viață privată, nici proprietate privată.

5 Ioana Diaconescu, p. 19.

6 Contactul, fie el și intermitent, cu o altă gândire, cu o altă viziune a

Fiindcă se instalaseră la conducerea poporului Român în mod ilegal, prin minciună, fraudă, teroare și crimă, comuniștii, majoritatea străini de neamul nostru, se simțeau hărțuiți din toate părțile. De aceea, ei aveau nevoie, zi de zi, să știe cum gândesc cei asupra cărora nu aveau nici o putere ideologică. Nu le trebuia deloc gândirea „ostililor partidului,” căci aceasta, precum o oglindă curată, îi înfățișa apostatați și dezumanizați, dar, confiscându-le manuscrisele, simțeau ceva din bucuria unei victorii amare și efemere. Nu le trebuiau nici Poruncile lui Dumnezeu, căci dumnezeul lor era „tatăl minciunii,”<sup>7</sup> diavolul.

Bieții comuniști au încercat din răpuzeri să năruiască firavele luminițe ale Creștinilor, dar acestea luminează și astăzi, pe când mulți dintre ei, „bărbații vărsători de sânge și vicleni,”<sup>8</sup> s-au stins, vorba psalmistului, mai înainte de a ajunge la jumătatea zilelor lor.

## O ÎNȚELEGERE PROFUNDĂ A ISTORIEI, IZVORĂTĂ ÎNTR-O VREME DE SUFERINȚĂ PROFUNDĂ

Ce este istoria? „Poveste,” precum spunea Grecul Herodot? „Documente,” precum învăța Germanul Leopold von Ranke? „Recipient al culturii,” precum gândea un alt Nordic, Wilhelm Dilthey? „Realitate și cunoaștere,” precum arăta Chilianul Jorge Acevedo?

---

vieții - obligatoriu mai înaltă, precum este Creștinismul, înaltă și mintea celui captiv într-o ideologie. Și e în acest contact un „risc” dublu: mai întâi pentru stabilitatea ideologică a membrului de partid, iar mai apoi, pentru persoana eliberată din temnița ideologiei. Victor Frunză, pe când scria prima versiune a *Istoriei Partidului Comunist Român*, Editura Nord, Aarhus (Danemarca), 1984, era încă membru de partid. Cu toate acestea, conștient de cele ce puteau urma, spunea că „pentru adevăr, pentru rostirea și răspândirea lui, merită să fac orice sacrificiu.”

7 In. 8, 44

8 Ps. 54, 27

„Pașii lui Dumnezeu pe pământ,” precum socotea Românul Petre Țuțea? Din toate acestea câte ceva și mai mult decât atâta. „Istoria, este viață și anume viață umană,” scrie Ernest Bernea în chiar începutul cărții sale. „Istoria este destin uman,” revine mai încolo. Iată un înțeles profund al istoriei, un înțeles radical, căci în interiorul acestei „realități radicale” care este viața umană se petrece vremelnica trecere a omului pe acest pământ. În interiorul vieții sale omul *face* istorie, *suportă* batjocura istoriei (Blaga), Îl întâlnește pe Dumnezeu, speră să redevină cel care a fost mai înainte de „căderea în timp” (Cioran). Propoziția de debut a lui Bernea m-a dus imediat cu gândul la un contemporan de-al său din Apus.<sup>9</sup> Nu pot afirma însă, în chip absolut, că Ernest Bernea urmează îndeaproape, în aceste pagini, modul de a înțelege istoria al filosofului Spaniol José Ortega y Gasset.<sup>10</sup> Și nu o pot face întrucât viziunea spirituală asupra istoriei a savantului Român pare să rezulte dintr-un vast studiu transdisciplinar (istorie, filosofie, artă, știință, teologie, sociologie, etnologie, politologie), dar mai ales dintr-o biografie Ortodoxă întretesută cu multă suferință. De la un anumit punct al urcușului său duhovnicesc, în paginile sale apare o viziune asemănătoare cu

---

9 Pe când lucram la un studiu despre receptarea filosofiei lui José Ortega y Gasset în România, am intuit (mai mult din lipsa materialelor) că influența acestuia în mediul intelectual Românesc nu ar putea fi descoperită în întregime și localizată punctual, ci doar aproximată. Lectura cărții lui Ernest Bernea îmi reconfirmă, în chip fericit, intuiția.

10 Vezi Jorge Acevedo, *La sociedad como proyecto en la perspectiva de Ortega*, Editorial Universitaria, Santiago de Chile, 1994 și cărțile lui Ortega, *Spania nevertebrată* (1921), *Interpretarea belică a istoriei* (1925), *Despre sfârșitul Romei* (1926), *Despre Galilei* (1933), carte al cărei subtitlu este „Schema crizelor,” *Istoria ca sistem* (1935), *Despre Imperiul roman* (1940), *O interpretare a istoriei universale. Pornind de la Toynbee* (postum, 1960), *Meditație despre Europa* (textul principal al cărții fiind din 1949), *Trecut și viitor pentru omul actual* (conferință din 1951), *Despre rațiunea istorică* (1979).

înțelegerea evanghelică a istoriei pe care o întâlnim la Sfântul Nicolae Velimirovici.<sup>11</sup> Și adevărul este că doar într-o viață plină de suferință pentru Hristos, poate avea loc „o Înviere a sensurilor” în tine și în celălalt, precum scria atât de inspirat savantul tecucean de la Rugul Aprins, Alexandru Mironescu.<sup>12</sup>

Fiindcă tot l-am invocat aici, merită reținute de la el și puse în comparație cu gândurile lui Bernea, câteva idei. Spre exemplu, faptul că înțelegerea a ceea ce este tainic reprezintă un miracol,<sup>13</sup> faptul că trebuie depășită înțelegerea abstractă a istoriei și înlocuită cu una „pe dinlăuntru,” „axată pe o viziune metafizică,”<sup>14</sup> „pe textura spirituală a tâlcului adânc pe care l-a trăit și îl trăiește mereu lumea;”<sup>15</sup> faptul că trăirile duhovnicești și căderile noastre influențează lumea în care trăim;<sup>16</sup> faptul că supraviețuirea în istorie vine nu prin iubirea unor doctrine, ci a Adevărului.<sup>17</sup> În fine, de observat la amândoi, ar mai fi mărturisirea că interesul pentru istorie al omului sporește cu cât crește suferința și tulburarea între popoare.

Revenind la textul lui Bernea, înțelegem mai ușor de ce „fenomenele de criză” dobândesc o vizibilitate mai mare când sânt cercetate în mod inseparabil de viața omului, de trăirile și faptele lui. Viața este tragică, dramatică, cu suișuri și coborâșuri. Crizele istoriei, spune Bernea, sânt o consecință a crizelor omului. Cum acesta este făptură cu trup și suflet, crizele afectează atât

---

11 Vezi *Tărâmul inaccesibil* (Cathisma, 2007), *Prin fereastra temniței* (Predania, 2009), *Războiul și Biblia* (Sophia, 2010, ed. a II-a) etc.

12 Alexandru Mironescu, *Kairos. Eșeu despre teologia istoriei*, Ed. Anastasia, București, 1996, p. 12.

13 Ibidem, p. 11.

14 Ibidem, p. 17.

15 Ibidem, p. 19.

16 Ibidem, p. 25.

17 Ibidem, p. 46.

partea materială, cât și cea spirituală a omului. În diversitatea felurilor de crize (economice, politice, spirituale, morale etc), Bernea subliniază nuanțe fine și le ierarhizează. În esență, orice criză înfățișează o ruptură fie între om și Dumnezeu în Sfânta Treime, fie între om și semenul său, fie între om și natură. Categoria aceasta patristică de „ruptură” devine foarte importantă de-a lungul cărții sale și vedem aceasta încă din fragmentul al doilea, unde analizează starea tradiției Creștine într-o societate Europeană guvernată de viziuni liberale și de pulsuni revoluționare.

Cercetarea sa urcă pe firul istoriei până în zilele sale și ajunge la starea omului Creștin în comunism. Pe acest drum ascendent, în multe afirmații, Bernea se aseamănă cu Romano Guardini din *Sfârșitul modernității*,<sup>18</sup> cu Max Picard din *Fuga de Dumnezeu*,<sup>19</sup> cu Edmund Husserl din *Criza umanității europene și filosofia*.<sup>20</sup> În fraze precum „Omul în fața istoriei este activ și răspunzător,” se întrevede influența magistrului său, Heidegger. În cuvinte precum „Experimentarea istoriei de către om are un caracter tragic” observăm iarăși viziunea filosofică a lui Ortega, dar și a lui Nae Ionescu.

Dincolo de aceste frumoase asemănări ideatice, întâmplătoare sau nu, care se pot regăsi în paginile sale și în cele ale autorilor invocați, ceea ce surprinde până la admirație este împletirea a două tipuri de analiză a crizei: cea fenomenologică și cea duhovnicească, evanghelică. Soluția sa hermeneutică surprinde esențialul, dar nu în chip abstract, despărțit de detalii, și cuprinde

---

18 Romano Guardini, *Sfârșitul modernității*, Ed. Humanitas, București, 2004.

19 Max Picard, *Fuga de Dumnezeu*, Ed. Anastasia, București, 1999.

20 Edmund Husserl, *Criza umanității europene și filosofia*, Ed. Paideia, București, 2003.

detaliile, dar nu disparat, ci în chip organic. De fapt, în aceasta constă și originalitatea metodologică a acestei cărți.

## **O VIZIUNE EVANGHELICĂ A OMULUI, PENTRU O EXPLICAȚIE A CRIZELOR ȘI O DEPĂȘIRE A LOR**

De ani de zile lumea a fost cufundată într-o vorbărie uluitoare pe tema crizelor. Superficialitate, tehnicism, demagogie, subiectivitate – toate, abordări exterioare. Mii de pagini, scrise de savanți și analiști de pretutindeni au acoperit crizele pentru că nu le cunosc rădăcinile. Vorbesc despre trunchi, ramuri, coroană și roade, dar nu pomenesc nimic despre rădăcină. În planul vieții concrete, criza ne-a derutat, fiindcă trăiam în cadrele fixe ale obișnuitului; ne-a obosit, fiindcă ne-am pierdut răbdarea în societatea vitezei; ne-a moleșit, fiindcă am uitat să privim spre cer; ne-a smerit, fiindcă ne-am socotit descurcăreți și stăpâni peste toate; ne-a pus în față niște oameni dezamăgiți, fiindcă așa am devenit noi și nu ne-am fi dat seama fără această criză. Cu adevărat, omul de azi pare că nu mai cunoaște decât efectele crizei. Dacă ar ști că poartă în sine și explicația nu s-ar mai lăsa dezorientat.

Istoria nu se repetă, dar păcatele și crizele da. Oare să nu fie nici o legătură aici? Omul care nu împletește văzutul cu nevăzutul sugerează, în chip indirect, că nu mai crede în cele nevăzute. Și iarăși, acela care nu împletește cauzal păcatele cu suferințele, sugerează că nu mai crede în rostul înalt al ascultării de Dumnezeu. Invers, cu cât omul se sfințește mai mult, alipindu-se de Dumnezeu, cu atât gândurile sale intră într-o armonie mai înaltă cu cele ale Sfinților. O astfel de persoană cred că a fost și Ernest Bernea. Multe dintre gândurile sale despre Europa modernă conglăsuiesc cu cele ale Sfântului Nicolae Velimirovici.

## CUPRINS

---

<b>CUVÂNT ÎNAINTE DANIEL MAZILU</b>	<i>pagina 5</i>
<b>[...] FORME ALE CRIZELOR ISTORICE</b>	<i>pagina 16</i>
<b>ASPECTE ALE CRIZEI</b>	<i>pagina 32</i>
<b>CONDIȚIA OMULUI</b>	<i>pagina 44</i>
<b>NĂZUINȚELE ȘI RĂTĂCIRILE ȘTIINȚEI</b>	<i>pagina 64</i>
<b>TEHNICA, FENOMEN UNIVERSAL</b>	<i>pagina 80</i>
<b>ARTA NOUĂ ȘI TEMEIURILE SPIRITUALE ALE ARTEI</b>	<i>pagina 88</i>
<b>INTELIGENȚA ORDONATOARE</b>	<i>pagina 114</i>



## **COLOFON**

---

**desen copertă/ Mihai Sârbulescu**

**Redactor/ Ciprian Voicilă**

**Lector/ Anca Lazia**

**Concept layout/ Atelieruldegrafică.ro**

semnul cu numele autorului/ după

**Ernest Bernea. Civilizația Română Sătească,**

**Editura Scrisul Românesc, 1944 (tipar înalt)**

**Dtp/ Remus Brihac**

**Tipar/ Accent Print Suceava**

**Editura Predania/ CP 67, OP 13**



Carte apărută cu sprijinul Asociației

**„Așezămintele Sfântului Mare Mucenic Mina”**

[www.asfmina.ro](http://www.asfmina.ro)

**București**

**[www.predania.ro](http://www.predania.ro)**

**distribuție/ Supergraph**

**telefon/ 021 320 6119**

**ISBN 978-606-8195-13-1**

---

2011